

LUISTEROGEN

PROJECT STATION

LESBUNDEL AAD, KAMISHIBAI EN GASV

Ontwikkeld door Oliva Moors en Mieke Willaert

IN OPDRACHT VAN DE DAGEN VZW

De handleiding van AAD werd gebaseerd op die van SLO. Waar er een * staat zijn veranderingen of toevoegingen gebeurd op basis van onze eigen klaspraktijk.

MET DANK AAN

Soetkin Bral, laatstejaarsstudente opleiding tolk Vlaamse Gebarentaal Gent

SLO Nederland

KOCA Emmaüs en leerlingen

Hilde Verleyen

COLOFON

Luisterogen, project STATION is een uitgave DE DAGEN vzw.

Het project werd uitgewerkt en ontwikkeld door Oliva Moors en Mieke Willaert.

Coördinatie:

DE DAGEN

Lieven Gouwy en Silvie Moors

Somméstraat 26

2060 Antwerpen

grafisch ontwerp: Compagnie Paul Verrept

logo nmbs & logo vlaamse gemeenschap

OVER LUISTEROGEN

Beste leerkracht,

Wat u nu in handen heeft, is het educatieve onderdeel van het leesbevorderingsproject LUISTEROGEN. LUISTEROGEN wil dove, allochtone jongeren laten proeven van een mooi verhaal in een theatrale vorm. En hen instrumenten aanreiken om zowel het Nederlands als de Vlaamse Gebarentaal beter onder de knie te krijgen. In het verhaal dat Jan Simoen voor deze doelgroep bedacht, komt per toeval een trein voorbij. Dat leek ons een mooie aanleiding om het thema STATION grondig uit te werken.

Zo is dit een drieluik geworden.

Verhaal.

Taal.

Trein.

Probeer uit wat Oliva Moors en Mieke Willaert ook elke dag proberen.

En laat ons weten hoe dat gaat.

Met warme groeten van DE DAGEN,

Silvie Moors en Lieven Gouwy

DE DAGEN

Somméstraat 26

2060 Antwerpen

www.dedagen.be

DE DAGEN wil woord, beeld en muziek delen.

PROJECT STATION

Over de doelgroep

Project STATION is ontwikkeld voor taalzwakke of niet-gealfabetiseerde doven en slechthorende jongeren met een mentale retardatie (zowel OV1, OV2 als OV3). Zowel Nederlands leren als de Vlaamse Gebarentaal als algemene maatschappelijke vorming aanbrenge, zijn geen sinecure. Deze jongeren hebben hele specifieke noden.

Schoolse projecten werken maar als ze uiterst visueel en attractief zijn. En dan nog is deze minderheidsgroep zo heterogeen dat niet alle methodes voor elke leerling werken. Alles hangt ook af van leeftijd, intellectuele mogelijkheden, voorschoolse en culturele geschiedenis.

Sommige leerlingen kunnen schrijven, anderen kunnen letters en woorden niet van elkaar onderscheiden of beschikken over een zeer beperkte woordenschat. De verschillen zijn oeverloos.

Hoe onmogelijk ook, wij hebben geprobeerd onze oefeningen en lessen te differentiëren zodat de leerkracht rekening kan houden met eerder zwakke of eerder sterke leerlingen.

Doelstellingen

Met dit project willen we de kennis van de Nederlandse taal en de Vlaamse Gebarentaal verbeteren, onze liefde voor verhalen doorgeven én de sociale vaardigheden verbreden en verdiepen. Hiervoor werken we in drie stappen: AAD (Alfabetisering Allochtone Doven), Kamishibai *Het gele papiertje* en GASV (geïntegreerde algemene sociale vorming).

Het project wil bovendien

- aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren
- erg visueel zijn
- heel praktisch gericht zijn (o.a. geen hoofdlettergebruik)
- werken met veel herhalen
- huiswerkopdrachten geven
- voorzien in het naspelen van praktijksituaties

I . A A D

Wat is AAD?

Voor dove alloctonen is het dubbelmoeilijk om de Nederlandse taal te leren beheersen. Daarbovenop willen zij én wij dat ze integreren. Stichting LeerplanOntwikkeling (SLO) ontwikkelde daarom samen met ROC Zadkine en doven-instituut Effatha een praktische taalmethode. Aan de hand van de methode Alfabetisering Allochtone Doven (AAD) leert de doelgroep lezen en schrijven in het Nederlands.

In september 2005 probeerden we deze nieuwe leermethode uit op het Koninklijk Orthopedagogisch Centrum Antwerpen Emmaüs, een secundaire school voor dove en slechthorende jongeren. Na het doorlopen van het eerste thema pasten we reeds in oktober 2005 de Nederlandse versie aan onze noden aan, met behoud van de erg visuele en functionele format. Dit was de start van onze eigen AAD projecten.

We pasten de thema's aan en zorgden er samen met een native speaker voor dat het geheel werd omgezet naar de Vlaamse Gebarentaal. De vertaalde tekst en "match"-oefeningen werden digitaal opgenomen. Als volgende stap maakten we woordposters aan. Dit zijn afbeeldingen enerzijds met het daarbijhorende schriftbeeld anderzijds. De woordposters gaven we met magneetjes een plek op het bord. Op die manier werden de leerlingen dagelijks in de klas geprikkeld om de nieuwe woordenschat te verwerven.

Als extra hulpmiddel bedachten we het concept van de oefendoosjes (zowel voor thuis als in de klas): dit zijn dezelfde tien afbeeldingen en de tien daarbijhorende conventionele woorden. Deze doosjes bleken bijzonder handig bij de differentiatie-oefeningen.

Vandaag durven we stellen dat mede dankzij de leermethode van AAD, niet enkel het lesgeven een stuk makkelijker werd. Ook het enthousiasme van de leerlingen werkt inspirerend en motiverend. Hun kennis van de Nederlandse taal groeide immers gestaag en bovendien nam hun zelfvertrouwen toe.

In het hiernavolgende hoofdstuk, grotendeels overgenomen van de originele Nederlandse versie van AAD, werden onze Vlaamse aanpassingen met een asterisk aangeduid.

Doelstelling AAD

Doel is dat de leerlingen, na het doorlopen van deze taallessen, de nodige basiswoordenschat beheersen, die noodzakelijk is om het GASV project STATION te kunnen aanvangen. AAD STATION werd volledig uitgewerkt mét bijbehorende instrumenten die in de klas gebruikt kunnen worden zoals woordposters in de Vlaamse Gebarentaal en semantische oefendoosjes.

ALGEMENE VOORBEREIDING

- scharen
- lijm
- oefendoosjes voor de losse kaartjes*
- blanco A4
- potloden
- DVD*
- DVD-speler

WERKBLAD 1 :

DOEL: Voorkennis activeren en opbouwen

OEFENING:

1. Rond je eigen ervaring:
Wat zie je? Wat weet je?
2. Vragen ja/ nee:
Zie je een postbode?
3. Heeft de postbode een fiets?
Vragen: waar/ niet waar
4. 2 aan 2 vragen: waar/ niet waar

WERKBLAD 2:

DOEL: Voorkennis activeren en opbouwen

OEFENING:

1. Bekijk het verhaal op de DVD*.
2. Plaatje voor plaatje vertellen.
3. Bekijk voor de 2de keer het verhaal op de DVD*.
4. De leerlingen bekijken de strip.
5. Samen het verhaal navertellen.
6. Verhaal losknippen en weer op de juiste volgorde leggen.

WERKBLAD 3+4:

DOEL: Herkennen plaatje = gebaar

OEFENING:

1. Bekijk oefening 1 op DVD en verbind het juiste gebaar met juiste plaatje*.

WERKBLAD 5:

DOEL: Herkennen plaatje = gebaar

OEFENING:

1. "Matchen"
2. 2 aan 2
3. Leerkracht laat plaatje zien, leerling toont gebaar.
4. Leerkracht toont gebaar, leerling zoekt het juiste plaatje.
5. Leerkracht kan nu de magnetische plaatjes ophangen in de klas*.
6. Leerling stopt losse plaatjes in oefendoosje en kan zo thuis oefenen*.

WERKBLAD 6:

DOEL: Lezen van de tekst

OEFENING:

1. Lezen.
2. Navertellen.
3. Zoek de juiste zin.
4. Zoek een woord.
5. 2 aan 2
6. Een leerling voor de klas halen om het verhaal te vertellen.

WERKBLAD 7+8:

DOEL: Herkennen gebaar = vingerspelling

OEFENING:

1. Bekijk oefening 2 op DVD en verbind het juiste gebaar met de vingerspelling*.

WERKBLAD 9:

DOEL: Herkennen (vingerspelling= woord) en (vingerspelling-schrijven)

OEFENING:

1. "Matchen".
2. Schrijven.

WERKBLAD 10 - 19:

DOEL: Woordbeeld

OEFENING:

1. Analyseren.
2. Synthetiseren.
3. Schrijven.
4. Omcirkel het juiste woord.

WERKBLAD 20:

DOEL: Herkennen plaatje = woord

OEFENING:

1. "Matchen".
2. Memory.
3. 2 aan 2
4. Leerkracht laat plaatje zien, leerling toont gebaar.
5. Leerkracht toont gebaar, leerling zoekt het juiste plaatje.
6. Leerkracht hangt de woordposters op in de klas*.

De woordposters hangen nu gedurende het hele project op in de klas. In de eerste plaats confronteren de woordposters de leerlingen elke dag opnieuw met de nieuwe woorden. Je kunt ze makkelijk magnetiseren en op het bord hangen.

WERKBLAD 21 + 22:

DOEL: Herkennen gebaar = woord

OEFENING:

1. Bekijk oefening 3 op DVD en verbind het juiste gebaar met de vingerspelling*.

WERKBLAD 23:

DOEL: Leren lezen en woordherkenning

OEFENING:

1. Bekijk het verhaal op de DVD*.
2. De leerling leest het verhaal voor zichzelf.
3. De leerling vertelt het verhaal na.
4. De leerkracht gebaart de zinnen en de leerling wijst ze aan.
5. De leerkracht gebaart de woorden en de leerling wijst ze aan.
6. 2 aan 2

WERKBLAD 24:

DOEL: Begrijpend lezen

OEFENING:

1. Zinnen van het verhaal losknippen.
2. Op volgorde leggen van de zinnen.
3. 2 aan 2 (leerling A gebaart een zin, leerling B zoekt de zin op)

WERKBLAD 25:

DOEL: Herkennen van de woorden en ze kunnen plaatsen in de tekst.

OEFENING:

1. De leerling schrijft de juiste woorden op de stippelijntjes.

WERKBLAD 26:

DOEL: Herkennen van de tekst en de ontbrekende woorden kunnen schrijven in de tekst.

OEFENING:

1. De leerling schrijft de ontbrekende woorden op de stippelijntjes in de tekst.

WERKBLAD 27:

DOEL: Woordbeeld (herkennen van het juiste woord)

OEFENING:

1. De leerling vinkt het juiste woord aan.

WERKBLAD 28:

DOEL: Begrijpend lezen

Er kunnen meerdere zinnen juist zijn, hierdoor wordt de leerling gedwongen om alle zinnen te lezen.

OEFENING:

1. De leerling vinkt de juiste zinnen aan.

WERKBLAD 29:

DOEL: Huiswerkblad

OEFENING:

1. De leerling schrijft iedere dag de woorden.
2. De leerling ontcijfert de vingerspelling.

2. KAMISHIBAI *Het gele papiertje*

Wat is een kamishibai?

Kamishibai is een traditionele Japanse vertelvorm, die letterlijk “papieren drama” betekent. Elk kamishibai-verhaal bestaat uit een aantal prent-platen die cruciale momenten uit de plot afbeelden. Telkens wanneer het verhaal een wending neemt, verschuift de verteller de plaat. De prenten bevinden zich op A3-formaat in een houten theatertje dat je makkelijk op een tafel of stoel kan plaatsen. De verteller zit ernaast en verschuift ook de platen.

In Vlaanderen volgt Art Basics for Children het kamishibai-gebeuren op de voet. Zij verkopen ook de houten kastjes en enkele sets met prentplaten en het bijbehorende verhaal.

www.abc-web.be

Het gele papiertje

Het gele papiertje is een verhaal van Jan Simoen. Spannend, filosofisch, absurd en grappig. Mich Van den Berghe maakte er theatrale foto's bij. De woorden en zinnen uit het verhaal zijn zoveel mogelijk afgestemd op wat de doelgroep kan kennen. Een onmogelijke klus die in 4 versies geklaard werd, telkens op basis van feedback uit de klassen van KOCA Emmaüs.

Kamishibai als taaluitbreiding in de klas

Boeken behoren niet tot de dagelijkse realiteit van onze dove allochtone leerlingen, niet omwille van hun desinteresse voor literatuur maar omdat ze slechts een beperkte kennis hebben van de Nederlandse taal.

Dankzij de theatrale vorm en de grote visuele aantrekkelijkheid biedt een kamishibai mogelijkheden om verhalen te brengen in de klas. In dit project komen de AAD-woorden aan bod in het verhaal *Het gele papiertje*.

Vooraf

1. Voor je het verhaal brengt in de klas kun je de auteur en de fotograaf even voorstellen aan de hand van een stapel boeken die je vindt in de bibliotheek en werk van de fotograaf dat je o.a. vindt bij theater De Kopergietery. Met de interviews op het einde van dit kamishibai-hoofdstuk zetten we je al een eind op weg om deze kunstenaars te leren kennen.
2. Zorg nu dat je een Kamishibai-kastje hebt. Dat kun je zelf (laten) maken met de bouwplannen die je op de website van Art Basics for Children vindt. Het verhaal vertel je vanop de achterkant van de Kamishibai-platen – daarop staat de tekst - maar vertaal je gerust op een begrijpelijke manier naar de leerlingen. De ervaring heeft ons alvast geleerd dat het letterlijke tolken van dit verhaal te moeilijk bleek voor de leerlingen. In overleg met de auteur en vanuit het grootste belang voor de leerlingen dat zij kunnen genieten van het verhaal, mag je vrij tolken.

Na het verhaal

1. Alle leerlingen krijgen een prentenboek met daarin het verhaal van Jan Simoen en de foto's van Mich Van den Berghe. Het is een boek waarmee ze zeer vertrouwd geraakt zijn, een verhaal dat ze herkennen en aan de hand van de foto's kunnen navertellen. Je zult merken dat de tekst in het boek verschilt van de Kamishibai-platen. De schrijver heeft ervoor gekozen een iets literairdere versie te gebruiken voor het boek. Bovendien is het op die manier ook 'leesbaar' voor andere, niet dove of allochtone leerlingen.
2. Wil je de auteur graag in de klas? Niets zo leesbevorderend als een ontmoeting met de schrijver! Je kunt hiervoor makkelijk een financieel steuntje in de rug vragen van Stichting Lezen. Zij geven alle informatie en vertellen je ook hoe je de auteur kunt contacteren. www.stichtinglezen.be.

Jan Simoen, een interview
door Soetkin Bral

Jan Simoen is een jeugdschrijver die in zijn dagelijkse leven Leuvense jongeren de Franse taal probeert bij te brengen. Sinds 1990 is zijn dagelijkse leven zich ook beginnen vullen met het schrijven van jeugdliteratuur. Toen hij als toneelfotograaf bij het productiehuis Oud Huis Stekelbees terecht kwam, werd hem gevraagd of hij een tekst kon schrijven om op de planken te brengen. Deze opdracht bracht hij tot een goed einde. Een schrijver was geboren.

Ondertussen zijn we enkele toneelstukken, jeugd- en kinderboeken, en ook wel jaren verder. DE DAGEN was voor Luisterogen op zoek naar een mooi verhaal, om te vertellen aan dove jongeren. Niet alleen maar 'dove' jongeren, er kwamen nog een paar beschrijvingen om de hoek piepen als 'allochtoon', en 'met een leerachterstand', die het er niet gemakkelijker op maakten. Een verhaal moet boeiend zijn, en levendig verteld. Woorden worden zinnen, zinnen worden tekst en voor je het beseft, ontvoert het verhaal je naar een wereld waar je nooit eerder van had gehoord.

De woorden ja. Die verdomde woorden.

De rijkdom van de schrijvers zijn een obstakel voor wie de woorden niet kan horen. In een verhaal dat zo'n twintig minuutjes mag duren, werd de schrijver al op voorhand verwittigd: 'Vermijd abstracte dingen. Let op met ironie. Gebruik geen beeldspraak. Laat je niet uit in dubbelzinnigheden...'

Jan Simoen ziet de beperkingen als een uitdaging. Voor het specifieke, maar toch heel gemengde publiek gaat hij aan de slag om een verhaal te maken dat spannend is, waar actie in zit, wat de jongeren aan het lachen maakt (let op, ze mogen niet uitgelachen worden), enzovoort... Na toevoegen, doseren, roeren en op smaak brengen van de ingrediënten moet er uiteindelijk ook nog eens een verhaal overblijven dat uitblinkt in de eenvoud.

Zonder kennis van de rijkdom én de hindernissen van de gebarentaal -waarnaar getolkt zal worden- ligt een verhaal op tafel. De rode draad is geen personage. Het is een papiertje. Een geel papiertje, al is het niet geel van bij het begin. Het verhaal wordt visueller naarmate er nieuwe versies komen.

De eerste versie is meteen een mooi verhaal. Maar... de hindernissen en struikelblokken voor de dove jongeren, met hun visuele taal die niet op het niveau van een moedertaal staat, zijn torenhoog. Bij elke zin komt wel een vraag, of een opmerking. 'Hoe ziet het patatenveld er precies uit? "En" is een moeilijk woord. Dat de kaartjesknipper kaartjes knipt, dat is twee keer hetzelfde in gebarentaal. De tolk heeft handen tekort om én een sigaret, én een aansteker, én een papiertje vast te houden. "Twix, snickers,... à die merknamen, hélp, dat moeten we spellen...'

'Kun je er geen slag in slaan? Maak er maar wat van.' oppert Jan nog. Maar een echte tolk die zich houdt aan de ethische code mag er niet zomaar een slag in slaan.

(Die moét er wel iets van maken, maar dan in een andere betekenis.)

Jan Simoen doet het graag. Een versie schrijven, bekijken, herschrijven, herbekijken, enzovoort. Toch komen er frustraties boven. Niet omdat het zeven-keer-en-nog-eens opnieuw moet. Maar omdat het aspect taal verdwijnt. Wat overblijft is een skelet. Een scenario. De rijkdom van het Nederlands geschrapt. De rijkdom van gebarentaal nog onbekend – hoewel niet onbemind.

Het is altijd wat, met die vertalingen, maar een vertaling naar een taal in een andere modaliteit is nog minder van de poes. Vanaf versie drie wordt Mich Van den Berghe, de fotograaf, erbij gehaald en wordt het sowieso visueler.

Wat de tekst betreft worden uiteindelijk twee versies gemaakt. Een eenvoudigere tekst (voor de kamishibai), en een taligere versie (voor het prentenboek), waarin de kracht van de Nederlandse taal ook tot uiting kan komen. Maak plaats voor de schrijver! Hèhè...

Mich Van den Berghe, een interview
door Soetkin Bral

Mich Van den Berghe is de fotograaf die de kamishibai van beelden voorziet. De kamishibai's die in verre Oosterse landen op het bagagerek van rondtrekkende vertellers worden gebonden, laten hele mooie prenten zien.

Omdat de doelgroep hier voornamelijk tieners zijn, en omdat het ook eens iets anders zou zijn, rees het idee om dit exemplaar niet met illustraties, maar met foto's te maken.

Uiteraard heb je foto's, ...en heb je foto's.

Op de zoektocht naar een fotograaf die de juiste foto's maakt, waarbij het verhaal een echt verhaal is en de sfeer een echte sfeer, kwam DE DAGEN terecht bij de beeldenmakers van De Kopergietery, een theaterhuis in Gent. Daar vonden ze Mich Van den Berghe.

De foto's van Mich zijn geen plaatjes van toevallige schoonheden die zijn lens passeren. Bij hem is elk beeld een compositie. Elk personage moet weergegeven worden door de juiste kop. De stoel waarop iemand zit, moet de stoel zijn die weergeeft waar het verhaal zich afspeelt en in welke tijd. Wat ritme en cadans zijn in muziek, dat moeten licht en kleur in zijn foto's bepalen.

Mich ontwikkelde zijn eigen stijl. In oorsprong was zijn familie de grootste bron van karakters waarmee getoverd werd om foto's te maken die tot de verbeelding spreken. In De Kopergietery krijgt hij de ruimte om zijn fantasie de vrije loop te laten. Het arsenaal aan modellen dat zijn foto's bevolkt, is intussen uitgebreid. Vrienden, kennissen, burens en zelfs toevallige voorbijgangers met de juiste uitstraling moeten er aan geloven.

Om het verhaal van Jan Simoen tot beelden te smeden nam hij het van dichtbij onder de loep. Hij ging te werk als bij het maken van een film, waarbij de scènes gecreëerd worden en elk detail moet kloppen. Duurde het maken van de foto's al bij

al een maand -in verspreide slagorde welteverstaan-, de voorbereidingen duurden zeker langer.

Pas wanneer het juiste frietkot is uitgezocht, en de vriend met de grootste boeven-tronie is gevonden, wordt er op pad gegaan.

Gelukkig heeft een vriend een koe, die net iets tammer is dan de gemiddelde koe. De tijd dat je dan op je rug met opgeheven lens in het gras ligt wordt daarmee misschien net iets ingekort, al is het niet drastisch. Stations kunnen ook een pijnpunt zijn. Foto's trekken is daar namelijk verboden. Vormt een station in het verhaal van Jan Simoen nu wel net een belangrijk decor. Mich en Jan hadden wel afgesproken dat het verhaal zich niet op de maan zou situeren, met een oog op de haalbaarheid. Maar een station, dat zou toch tot de mogelijkheden moeten behoren. Gelukkig bood het stoomcentrum van Maldegem een oplossing, met treinen die mooier zijn dan waar wij mee reizen, en een conducteur die getuigt van grote motivatie. (Voor de foto wilde hij zelfs even de dood in de ogen kijken.)

Bij de verbeelding (visualisering) van het verhaal voelde Mich weinig beperkingen wanneer hij aan de dove jongeren dacht. Doof staat heel dikwijls gelijk aan heel visueel ingesteld, dus Mich ging de gang die hij wilde gaan.
Een droom voor een fotograaf?

3 . G A S V

Wat is GASV?

GASV (Geïntegreerde Algemene Sociale Vorming) is gericht op verbreding en verdieping van algemene kennis en sociale vaardigheden. Het taalaanbod in dit stadium is eerder miniem. Het accent ligt nu op het verwerven van de praktische inhoud aan de hand van visuele hulpmiddelen.

In de praktijk

Elk lesonderdeel bevat duidelijk omschreven lesdoelen, enkele lessuggesties, eventueel verwijzingen naar websites of kopieerbladen en extra oefenmateriaal. Elke les begint met een eenvoudige praatplaat om de basiskennis, nodig om naar een volgend niveau te gaan, te resumeren. Daarnaast werken we met het naspelen van praktijksituaties, praktijkopdrachten en huiswerktaken.

We hebben ervoor gekozen om met behulp van functionele pictogrammen en strakke afbeeldingen belangrijke informatie toegankelijk te maken. Veel aandacht gaat naar vormgeving en opbouw zodat het hele proces van informatie vergaren en uiteindelijk zelfstandig kunnen toepassen logisch gebeurt.

Les 1

Doel: Voorkennis activeren en opbouwen.

Wat zie je? Wat weet je?

De leerkracht controleert aan de hand van eenvoudige vragen de voorkennis van de leerlingen.

De leerlingen begrijpen dat je voor een treinreis een treinkaartje nodig hebt.

Les 2: Treinkaartje

Doel: De leerlingen begrijpen dat je een treinkaartje op verschillende plaatsen kan kopen en kennen de benodigdheden.

- Eerste deel: Thuis

De leerkracht toont op de website van de NMBS (www.nmbs.be – ticket online kopen) de verschillende stappen tot het bekomen van een treinkaartje via het net.

- Tweede deel: Station

De leerkracht toont posters van de verschillende verkoopmogelijkheden (loket, automaat, spoor). Opnieuw worden de verschillende benodigdheden per verkooppunt verduidelijkt.

- Opmerking bij station à spoor

We maken geen onderscheid tussen het kopen van een kaartje op het perron van een bemand station versus een onbemand station.

We hebben ervoor gekozen om één begrip te koppelen aan het kopen van een treinkaartje op het spoor met name maakloon 2,70EUR.

Les 3

Doel: kennis treinkaartjes activeren en opbouwen.

De leerkracht legt verschillende treinkaartjes en Go-passen voor.

De leerlingen bekijken de verschillende kaartjes. De leerlingen sorteren de kaartjes: treinkaartjes/Go Pass.

Les 4

Doel: kennis van treinkaartje (niet Go Pass) opbouwen.

De leerlingen leren de verschillende begrippen kennen, nodig om een treinkaartje te kopen.

Via rolspelen oefenen zij deze nieuwe kennis in.

De sterkere leerlingen kunnen deze vaardigheid extra inoefenen op www.steffie.nl. Alhoewel de methode die gebruikt wordt op bovenvermelde site niet volledig analoog loopt met de Belgische spoorwegen is hij wel, mits een korte uitleg, een aanrader.

Les 5

Doel: kennis van Go Pass (niet treinkaartje) opbouwen.

De leerlingen begrijpen het begrip Go Pass.

We verwijzen hier ook naar de ludieke website van de NMBS: www.kom-eens-uit-je-kot.be

Les 6 (differentiatie les)

Doel: basiswoordenschat en de basiskennis voor Go Pass verwerven.

De leerlingen kunnen a.d.h.v. oefeningen gebaseerd op AAD, de dagen van de week en de maanden van het jaar inoefenen. Voor de juiste werkwijze, verwijzen we naar handleiding AAD.

Les 7

Doel: invullen van Go Pass.

Een willekeurige reisbestemming wordt door de leerkracht opgegeven. De Go Pass wordt klassikaal ingevuld.

Nieuwe reistrajecten, data worden opgegeven. Opnieuw wordt er klassikaal gewerkt.

Zie onderstaand voorbeeld:

maandag 13 augustus 2007 van Antwerpen-Berchem naar St. Niklaas

Pas vanaf het tweede werkblad vullen de leerlingen die dat kunnen zelfstandig een Go Pass in.

Les 8

Doel:

- De leerlingen begrijpen dat een treinrit rechtstreeks, of met een overstap kan zijn
- De leerlingen begrijpen dat de eindbestemming van de trein niet overeenstemt met hun eigen eindbestemming

In het eerste deel is de treinrit rechtstreeks. De eindbestemming van de trein, komt overeen met de eigen eindbestemming.

De leerkracht formuleert drie opdrachten van een eindbestemming trein, die overeenkomt met de eigen bestemming. Bijvoorbeeld de treinrit Antwerpen – Oostende. De eindbestemming van deze trein is Oostende evenals de bestemming van de reiziger.

De leerkracht legt uit waarvoor de meetkundige vormen staan: ovaal, rechthoek, vierkant wordt toegelicht.

De leerkracht beklemtoont dat het vertrek van de reiziger onmiddellijk in het ovaal wordt ingevuld. De bestemming van de reiziger wordt meteen in de rechthoek geschreven.

De betekenis van deze meetkundige vormen blijft voor alle hieropvolgende oefeningen identiek.

Tip: Kies bij de bestemmingen voor steden die je leerlingen kennen én die relevant zijn in hun dagelijkse leven. De plek waar ze wonen bijvoorbeeld.

In het tweede deel is de treinrit rechtstreeks. Maar de eindbestemming van de trein, komt niet overeen met de eigen eindbestemming. De reiziger moet dus eerder de trein verlaten.

Opnieuw formuleert de leerkracht drie opdrachten. Ditmaal stemt de eindbestemming van de trein niet overeen met de eigen bestemming. Bijvoorbeeld de treinrit Antwerpen – Gent.

De eindbestemming van deze trein is Oostende. De bestemming van de reiziger is Gent. De betekenis van de meetkundige vormen: ovaal, rechthoek, vierkant wordt herhaald. Zowel het vertrek van de reiziger als de bestemming schrijven de leerlingen meteen in de juiste vorm. De leerlingen merken zo visueel op dat eindbestemming trein en bestemming reiziger niet overeenstemmen.

Het laatste deel is een differentiatie deel voor de ervaren treinreizigers onder hen. De treinrit is hier niet rechtstreeks. De reiziger moet nu overstappen.

We behouden opnieuw de bovenstaande structuur. De meetkundige vormen voor begin- en eindpunt worden opnieuw meteen gebruikt. Een extra meetkundige vorm wordt ingelast: de cirkel. De cirkel is het moment dat de reiziger moet overstappen. De nieuwe lijn wijst op een andere trein. Wat dan volgt is identiek aan het tweede deel met name de eindbestemming van de trein, komt niet overeen met de eigen eindbestemming. De reiziger moet eerder de trein verlaten.

Bijvoorbeeld treinrit Antwerpen – Leopoldsburg

Trein 1 Antwerpen – Neerpelt uitstappen in Mol

Trein 2 Mol – Hasselt uitstappen in Leopoldsburg

Les 9

Doel: juist interpreteren van een dienstregeling.

De leerkracht linkt de gebruikte/aangeleerde picto's en afbeeldingen aan het bord.

Les 10

Doel: verworven kennis toetsen aan de realiteit van het station.

Uitstap naar het station. Maak van de gelegenheid gebruik om alle plekken en bordes te tonen die belangrijk zijn voor je leerlingen. Het perron, het loket, de automaten...

Les 11

Doel: gepast gedragen op de trein.

“Matchen” afbeelding aan schriftbeeld.

Les 12

Doel: de verworven kennis in de realiteit ervaren.

De leerlingen maken een treinreis.

INTERESSANTE WEBSITES BIJ MOGELIJKE DIFFERENTIATIE

Het rekendeel hebben we niet uitgewerkt in het project. Online zijn er voldoende mogelijkheden.

We denken hierbij aan volgende sites:

www.allestelt.nl (online rekenoefeningen)

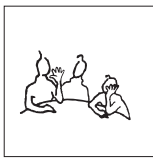
www.fi.uu.nl/toepassingen (inoefenen klok, datum, euro)

www.fi.uu.nl/rekenweb (inoefenen cijfers)

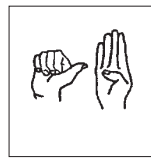
www.digitaleschool.be (verschillende gratis online oefeningen)

Zij sluiten zeer passend aan bij het thema zoals een treinkaartje kopen, geld terug krijgen, de digitale klok interpreteren, oefeningen op de euro....

VERKLARENDE PICTO'S:

groepsopdracht/ klasgesprek

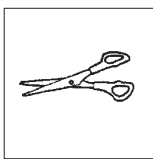
vingerspelling

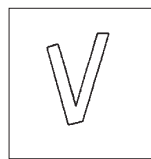
opdracht maken/
zelfstandig werk

juist/goed gedrag

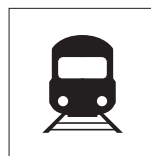
knippen

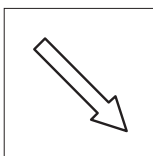
aanvinken

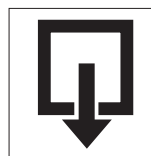
aandachtig bekijken/ lezen

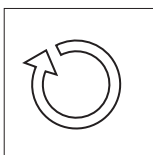
sporen + trein

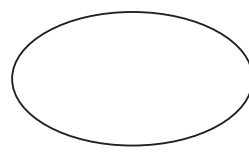
matchen

uitstappen/uitgang

omcirkelen

vertretpunt

uitstap

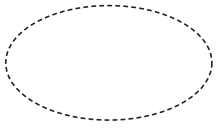
bestemming

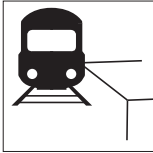
schrijven

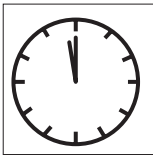
eindbestemming trein

overstap

perron/spoor

tijd/uur

opgelet